

Bu çalışma, 5–9 Eylül 2012 tarihleri arasında İzmir Karaburun’da düzenlenen

“**kapitalizmin kısılcacında doğa – toplum – teknoloji**” temalı

7. Karaburun Bilim Kongresi’nde sunulmak üzere hazırlanmıştır.

Kongre sırasında bildiriye dinleyenlerin önceden okumuş olarak tartışmalara katılabilmesi için bu formatta web sitemizde yayımlanmıştır.

Atıfta bulunabilmek için yazar(lar)ın iznine başvurmanızı rica ederiz.

Karaburun Bilim Kongresi Düzenleme Kurulu

26.08.2012

Kentin Haleti Ruhîyesi: Kapitalizmin Ürettiđi Bireyin Psikologların Bakışıyla Betimlenmesi

“Dünya üzerindeki her nokta ile diğer bütün kuvvetler arasında, durmaksızın devinen ilişkiler söz konusudur.”¹ Zaman geçtikçe teknoloji geliştikçe noktaların ve kuvvetlerin birbirlerine daha sık ve daha yoğun dokunur hale gelmiştir. Kapitalizmin küresel boyutunun en çok hissedilen metropol hayatına, giderek içine daha çok dahil oluyoruz. Çünkü yaşanan dönem daha çok çalışmayı, daha çok gelişmeyi, daha çok duygusuzlaşmayı öğretiyor insana. Bunu yaparken birey hem kendinde hemde yaşadığı toplumla farkında olmadan ya da olarak mesafeler koyuyor ya da konuluyor. Yoğun ve yorgun bir çalışma gününden sonra mesai bitiminin sonuna doğru saat dokuza toplantı konulması ile birlikte insanın ya da öznenin giderek sürekli çalışma, verim üretme ve geliştirme adına çalışmak durumunda bırakılmaktadır. Bu durum sadece geç bir saate toplantı koyarak beyaz yakalıya ya da hizmet çalışanına özgü değil artık mavi yakalı insanlardan da sürekli bir çalışma ve iş koşullarının değişikliklerine ayak uydurması hususunda yoğun bir çalışma temposu beklenmektedir. Bu tempo içinde sosyoloji Simmel’e göre “metropol türü yapıların, hayatın bireysel içerikleri arasında kurduğu denklemleri çözmeye çalışmalı, kişiliğin dışsal kuvvetler karşısında kendini nasıl uyarladığını araştırmalıdır” diyerek sosyolojiye çalışma alanı belirlemiştir. Burada “bireyin toplumsal-teknolojik bir mekanizmayla aynı seviyeye getirilip yıpratılmaya direndiği” varsayımından bahsetmektedir.²

Metropoldeki çalışma hayatının meslekler üzerinden toplumsal ve mekansal pratikleri araştıran bir Tübitak araştırması içerisinde kapitalizmin yeniden ürettiği bireyler içinden bir meslek grubu olan psikologlarla görüşmeler yapılmıştır. “Kentin Ruhunu” anlayabilmek adına psikologlarla 9 görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan psikologların çalıştıkları kurumlar danışmanlık merkezi, belediye, askeri ve devlet hastane, sosyal hizmetler, rehabilitasyon merkezi, anaokulları, mesleğini yapmayan, özel klinik ve stklardaki psikologlarla derinlemesine niteliksel görüşmeler yapılmıştır. 4 erkek ve 5 kadın psikologla görüşülmüştür. Görüşülen psikologlar mesleklerini isteyerek seçmiş ve icra etmeye çalışmaktadırlar. Araştırma sürecinde ve sonrasında genel olarak yaygın olan “psikologların ne sorunu olabilir” ön yargısı yok olmuş ve birçok başlık altında sorunlar tespit edilmiştir. Burada bunları hepsinin detaylarına girmek imkansız. Özellikle öne çıkan noktalar üzerinde tartışmaya açmak daha yararlı olacaktır. Psikolog kimdir ile başlayıp sürekli eğitim ile niteliksizleştirme, meslek

¹ Georg, Simmel((2003), “Modern Kültürde Çatışma”, İstanbul: İletişim Yay. , s,19

² A.g.e., s.29

yasasının olmaması, mekana özgünlüğü: İstanbul da psikolog olmak ve örgütlülük başlıkları belirlenmiştir.

Psikolog Kimdir?

Psikolog, insan ve hayvan davranışlarının yapı ve süreçlerini, gözlem ve deney gibi bilimsel yöntemleri kullanarak inceleyen, davranış bozukluklarının ve gelişim sorunlarının teşhis ve tedavisi yönünde faaliyetlerde bulunan kişi olarak tanımlanmaktadır. Burada psikiyatristlerden farkını belirtmek gerekiyor; çünkü toplum içinde genel olarak bir karıştırma söz konusu. Psikolog, 4 yıllık üniversitelerde psikoloji bölümünden mezun insanlar iken; psikiyatrist, 6 yıllık tıp eğitiminden sonra uzmanlık alanı olarak ruh sağlığında çalışan doktorlardır. Aralarındaki belirgin fark; psikiyatristlerin doktor olmalarından dolayı ilaç yazabilme konumunda olmaları, ayrıca çalışılan kademe olarakta özellikle hastanelerde ya da muayenehane çalışma durumlarında aralarında statü farklılıkları bulunmaktadır. Hastanelerde psikiyatristler doktor olarak çalışırken, psikolog hizmet elemanı olarak görev almakta; muayenehane açılması içinde psikiyatristle birlikte açma izni verilmektedir.

Psikologun çalışma alanları: şirket, belediye, insan kaynakları, dersaneler, reklam ajansları, mahkemeler, hapishaneler, (özel, devlet ve vakıf) rehabilitasyon merkezleri, (özel, devlet ve askeri) hastaneler, danışmanlık merkezleri, (ana, ilköğretim, ortaöğretim) okullar, (özel, devlet, vakıf) üniversiteler, stk olarak belirlenmiştir. Şunu özellikle belirtmek gerekiyor; terapi yapabilmek için klinik psikoloji yüksek lisans yapmak gerekir.

Çalışma alanları konusunu biraz daha açılırsa; belediyeler bu konuda yeni yeni küçük ölçekli hizmetler sunuyorlar; burada özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Kadın, Aile sağlığı merkezleri göze çarpıyor Sosyal hizmet ve çocuk esirgeme kurumu bünyesinde; huzurevleri, kadın sığınma evleri, çocuk yetiştirme yurtları, çocuk ve gençlik merkezleri, engelli rehabilitasyon merkezlerinde görev almaktadırlar. Ancak bir sene öncesinden yapılan kanun değişikliği ile zorunlu kadrodan çıkarılmışlardır. Önceden de taşeronlarla çalışan psikologlar da kurum içerisinde bulunmakta; ancak bu yasal değişikliği ile taşeronla çalışan psikologların sayısının artabileceği üzerinden bir öngörüle bulunulabilir. Okullarda ise; genel olarak veli-öğretmen-öğrenci ilişkisinin düzenlenmesi ve sürekliliği ile ilgili çalışmaları yürütmekteler. Özel Rehabilitasyon merkezlerinde psikolog çalıştırmak zorundadırlar. Burada engelli çocukların hangi eğitimleri ne kadar süre alabilme ve değişiklikleri hakkında rapor yazma gibi görevleri bulunmaktadır. Danışmanlık merkezi de durum ise biraz daha farklı. Çünkü burada danışanın ve psikologun durumuna göre değişebiliyor. Şöyle ki danışan belirlediği şartlar oluyor; kendisiyle ilgili terapi almak için ihtiyaç duyduğu konuyu anlatıyor ve danışanı, zamanla ilgili kriterleri belirleyebiliyor; mesela kadın ya da erkek olması ya

da sabah, öğle veya akşam olması gibi danışanın isteğine göre belirleniyor. Danışanın kriterleri danışmanlık merkezindeki mail adresine iletiliyor ve konu hakkında uzman, danışan sayısına ve yoğunluğuna göre psikologlar danışan alabiliyorlar. Bu anlamda her iki tarafında bir anlamda istekleri göz önünde tutulabiliyor olması açısından önemli bir farklılık sağladığını söyleyebiliriz. Ancak şöyle bir durum söz konusu; danışmanlık merkezleri yakın bir zamana kadar kapatılmaya başlanmış ve daha sonra bu yürütme durdurulmuş. Ancak tam olarak ne olup olmayacağına dair tam bir kesinliğin olmadığını da belirtilmiştir.

Sürekli Eğitim ile Niteliksizleştirme

Görüşmecilerin deneyimleri üzerinden psikologların “eğitim” ile ilgili görüşleri -hem eğitimin niteliksizleştirilmesi hem de psikologların özel eğitimlerinin sürekliliği- ele alınacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki; pek çok görüşmeci, üniversitelerde bölüm ve mezun sayısının artması fakat bu artışa tamamen ters orantılı olarak iş alanlarının daraltılması konusuna değinmişlerdir. Bir görüşmeci psikoloji alanında iş bulmak için eğitimin önemini şöyle vurgulamıştır;

“Mezun olmadan staj yapmalısınız, yüksek lisans yapmalısınız, eğitimler almanız gerekir; çünkü bu alanda çok ciddi bir rekabet olduğunu söyledi. Lisans mezunu olduğunuz zaman iş bulabilmenin çok zor olduğunu belirtti. Ya özel eğitim merkezinde ya anaokulunda ya da herhangi bir şirkette meslek tanımı olmayan bir şekilde çok az bir maaşa çalışmak zorunda kalılabildiğini anlattı. Özel eğitim merkezinde veli sizden aile danışmanlığından çocuk bakıcılığına kadar genişleyen istek yelpazesinde birçok şey istenebildiğini söyledi.”

Bu durum hem lisans eğitiminin niteliksizleştirilmesinden; yani örneğin, lisansta öğretilmesi gereken bir testin öğretilmemesi nedeniyle, hem de yeniliklerden haberdar olabilmek, kendini devamlı geliştirebilmek nedeniyle oluşmuş bir durumdur. Başka bir görüşmeci şöyle anlatmıştır;

“Bir psikolog olarak eğitimleriniz bitmiyor, ben hala gidiyorum. Zorunlu değil, kendi isteğimle gidiyorum ben. Ama bu eğitimlere gitmezseniz, üniversiteden mezun olduğunuz beyninizle hiçbir şey olmazsınız. Öylece başını sallayan, bir komşu kadar akıl verebilecek düzeyde olup, ‘aaa, yazık, tüh tüh’ diyebilecek bir psikolog olursunuz. Bu yüzden hala eğitimlerim devam ediyor ve büyük bir ihtimalle bir 10 sene daha devam edecek. Bu biraz sizin kendinizle ilgili bir süreç.” demiştir.

Tüm bunlara rağmen aslında psikologların aldıkları eğitimlerin ve bu eğitimlerden aldıkları sertifikaların geçerliliği ise bir muammadır. Bir görüşmecinin belirttiği üzere;

“Bundan 1-2 sene önce Avrupa Psikoloji ya da Psikoterapi Derneği’nin onaylı psikoterapisti olabiliyorsun; bilmem kaç saat kendi terapine gittiysen, bilmem kaç saat psikoterapi aldıysan ve bilmem kaç saat eğitim aldıysan. Mesela onu alabilirsin ama devlet ya da ticaret bu derneği kale almak

zorunda değil ki. Devlet, benim okuluma gideceksin, YÖK onaylı sertifikamı alacaksın diyebilir. Diğer alanlarda da böyle yani, farklı alanlarda çalıştığımın biliyorum. Bir arkadaşım mesela duyu bütünlemesi çalışıyor otizmlilerle. MEB onaylı bir sertifika almış. Ama özelde duyu bütünleme çalıştırıcısı ya da engelli çalıştırıcısı, eğitmeni olarak çalışmıyor ama milli eğitimde çalışabiliyor. Konuşma terapisi diye bir şey var mesela, İstanbul Aydın Üniversitesi veriyor bir sürü paralara ama o devlette mi işe yarıyor, özelde mi, onların hepsi muamma yani. Bir yer bunu kabul edebilir, bir yer etmeyebilir. Bir yer ediyoruz diye alabilir ve sen bunun üzerinden para kazanabilirsin ama 6 ay-1 yıl sonra bu olmuyormuş sizin işten çıkmanız gerekiyor denebilir.”

Aynı konuda başka görüşmeci şu konuya dikkat çekmiştir; alınan bu sertifikaların yasal bir karşılığı olmadığını, yasanın yarattığı boşluklar olduğunu belirtmiştir: “Çünkü bu testleri yapmak için sertifikanın olup olmamasının şu an için bir karşılığı ya da önemi yok.” Birçok yeni mezun psikologun bunları almak için çabaladığını, kendisinin sertifikasız olduğunu ve fakat imzasının geçersiz olma gibi bir durumun olmadığını söylemiştir.

Bahsedilen durumlara rağmen, psikologların çoğu eğitimlerini almakta ve almaya devam etmektedirler ki; bu durumu kendi aralarında bir tartışma konusu olduğunu görüşmeci şu şekilde açıklamıştır; “Tüm bunları eleştirdiğimiz halde bir şekilde tekrar o sisteme dahil oluyoruz ve ne kadar az dahil olmaya çalışılsa da bir şekilde hayatını idame ettirmek için buna mecbur kalıyoruz.” Bu konuda başka bir görüşmeci şöyle anlatmıştır;

“Meslek içi eğitim olmazsa siz zaten yoksunuz demektir. Baya fahiş fiyatlarla bu eğitimleri almak zorundasınız. TODAP bu konuda baya uğraştık tartışmalar yaratmaya çalıştı. Lisansta verilmesi gereken eğitimler daha sonra ücret karşılığında bir hizmet gibi satılıyor. Yüksek lisans yapmıyorsanız hele ki, mutlaka birden fazla eğitim almak zorundasınız. Bu arada çok ciddi paralar oluyor. En az 2000-3000 tl ye gözden çıkarmak gerekiyor.” demiştir.

Başka bir görüşmeci ise bu konuda;

“Eğitim süreci psikologlar için sürekli devam eder. Bazen kendisinin terapi alması gerekebilir, terapi vermeye uygun mu değil mi anlamak için, bu bir masraf. Ya da ben mesela psikanalizden geçiyorum; 1300lira bu. Büyük bir rakam. Ya da Roşa testi mesela. Eğitimini almak 1000lira, aletleri de pahalı. 2 bin lira bunlar göz önünde tutulduğunda iyi bir rakam değil. İyi bir terapist olmak için para harcıyoruz hala.” demiştir.

Başka bir görüşmeci bu dışarıdan eğitimle ilgili olarak sözlerini şu şekilde sürdürmüştür;

“Test konusu da; üniversitede test öğretilmiyor öğrencilere. Ben son dönem bir araştırmaya katılmışım, 1 test orada öğrenmişim. Sonra hep parayla, dışarıdan test öğrenmeniz gerekiyor. Yüksek lisans'ta da test eğitimi alıyorum. Hoca dışarıda özel test eğitimi veriyor diyelim parayla; onun dersini almışsam para vermeden o özel eğitime katılmayı sağlayabiliyor. Alanıyla ilgilendiğini hocana göstermen gerekiyor bunun için biraz, bir sürü öğrenci var hoca herkesi tanıyıyor sonuçta. Bunun için

de hocanın gittiği konferanslara vs gidip sohbeti iletmen gerekebiliyor bazı hocalarda. O konferanslar da paralı olabiliyor.”

Burada özellikle belirtildiği gibi bu eğitimlerle birlikte bu eğitimler için harcanan para önemli bir unsurdur. Nihayetinde eğitimi alabilmek için paraya ihtiyaç var ve bunu karşılamak için eleştirilen sisteme dahil olmak zorunda bırakıldıkları gözlenmiştir. Başka bir görüşmeci yukarıda belirtilen psikologların sorunları çerçevesinde değinilen konulara ilişkin olarak genel bir değerlendirmede bulunmuştur;

“Öyle bir uçurum var ki, özel üniversiteler... kontenjanı 100. Boğaziçi Üniversitesi'nin kontenjanı 40 ve 30'dan 40'a çıktığı için bu sayı anlamsız diye isyan ediyorlardı en son. Özel üniversitelerin kontenjanı 100'e varıyor. O özel üniversite her sene 100 kişiyi mezun etse, 10'dan fazla özel üniversite varmış sanırım İstanbul'da, bu 1700 psikolog eder her sene mezun olan. Bu insanlar iş arayacak ve bulamayacak. Sonra danışmanlık merkezlerinde çalışmaya başlayacaklar veya kendileri açacaklar veya (...)Her psikoloji mezunu hatta yasaya göre uzman psikolog da danışmanlık merkezi açamaz. Psikiyatrist ile birlikte çalışmak suretiyle açabilir. Lisans mezunları buralarda terapi yapamıyorlar, yüksek lisans mezunu olmak gerek terapi yapabilmek için. Lisans mezunu psikolog ne yapar? Psikoterapi yapamaz deniyor. Ama bunun şöyle bir boyutu var; akademisyenlerin de kafası karışık, Türk Psikologları Derneği akademisyen ağırlıklı bir dernek ve suratımıza tokat gibi çarpan ülke gerçeklerinden haberdar olmadıklarını onların kendi söylemlerinden farkında olabiliyorum. Psikologun psikoterapi yapması için mutlaka yüksek lisans yapması lazım deniyor. Türkiye'de 3 tane üniversitede klinik psikoloji yüksek lisansı var. Bunların kontenjanları 6 gibi bir rakam. Gerçekten 17 milyona bu kadar az kişinin mi hizmet vermesini istiyorsunuz? Ülke gerçeklerinden bu kadar kopuk olunca öneriler de bu kadar kopuk oluyor. bir yandan da lisans eğitimi niteliksizleştiriliyor. Lisans mezunu psikologların terapi yapamaması lisans eğitiminin niteliksizleştirilmesinin bir sonucu. Mesela İstanbul Üniversitesi'nden 10-12 sene önce mezun olmuş insanlar yüksek lisans derslerinden klinik görüşme becerileri, ilk görüşme gibi derslerin lisans döneminde verildiğini söylüyorlardı. Şimdi siz bilerek lisans eğitimi niteliksizleştirip, daha sonra lisans eğitimi psikoterapi yapmak için yetersizdir, yüksek lisans yapmak gerekir dersiniz burada bir çelişki, bir sorun var. Dolayısıyla önce lisans eğitiminin nitelikleştirilmesi lazım, daha sonra lisans mezunu psikologların ki gerçekten sayıları artıyor bunların, mezun oldukları becerilerle bir iş yapabilir hale gelmeleri lazım.”

Meslek yasalarının olmaması

Psikologların meslek tanımlarının ve yasalarının olmaması, psikologların çalıştıkları her alanda karşılıklarına çıkan bir sorun olmuştur. Bu ve buna bağlı olarak ortaya çıkan, psikologların meslek alanları dışında çalıştırılmaları gibi sorunlar, araştırma çerçevesinde yapılmış olan görüşmelerin çoğunda görüşmeciler tarafından özellikle belirtilmiştir. Psikologların meslek yasaları ve meslek tanımları olmayışı, onların çalıştıkları yerlerde kendi alanları dışında da iş yapmaları sonucunu doğurmuştur. Öyle ki bunun örneği de pek çok

görüşmede ortaya çıkmıştır. Bir görüşmeci psikologların çalışma alanları ve meslek alanı dışında çalıştırılmaları konusunda şunlar dile getirmiştir;

“Psikologların görev tanımları kurumdan kurumu farklılık gösteriyor. SHÇEK’te çok geniş. Hastanede görev tanımı daha net. Anaokulunda da muğlak, öğretmenle karıştırıyorlar. Kontrol memuru olarak çalışıyorsun bir bakıma. Psikoterapi merkezinde de kendi görevim dışında çalıştım. Ama SHÇEK dışında genelde görev tanımı belli. Rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim uzmanı gibi çalışır psikolog. Danışmanlık merkezinde danışan görüyorsun ve çalışma mekanını ve çalışma saatlerini sen düzenleyebiliyorsun, esnek bir çalışma var. 9.00-18.00 mesai saatleri. Bu saatler arasında hastalara randevu veriyorsun, bu şekilde ilerliyor. Ama danışmanlık merkezlerine de danışan bulmak bir dert.” şeklinde bilgi vermiştir.

Görüşmeci psikologların kendi alanları dışında çalıştırılması hakkında;

“Çok yoğun bir işsizlik var ve iş bulmak çok zor. Devlet dışında alternatifiniz çok fazla yok. Torpil, tanıdık vasıtasıyla oluyor. Psikologlar çok farklı alanlarda çalıştırılıyor. Meslek tanımına uygun bir işte çalışmıyor insanlar özellikle psikologlar. Mesela rehabilitasyon merkezinde özel eğitimciler olması gerekirken engelli çocuğa harf öğretirken buluyorsunuz kendinizi³ ya da huzurevinde çalışıyorsanız yaşlılık psikoloji ile değil yaşlının ihtiyaçlarına cevap üretmeye çalışıyorsunuz. (..)Meslek yasaları yok kim terapi yapabilir gibi olarak belirlenmiş bir şey yok. Devlet bir türlü görüşmeye almıyor. Yasal olarak terapi yapılamıyor şu an. Devlet sadece psikiyatrist yapabilir diyor. İleride daha da fazla sıkıntılar olabilir. Daha yeni Türk Ruh Sağlığı Yasası içerisinde uzman psikolog ibaresi eklendi. Klinik alanda çalışabileceği ibaresi. 50 yılda gelinen nokta burası sadece.” demiştir.

Görüşmeci bu konuyla ilgili olarak sözlerini şöyle sürdürmüştür; “Uzman olmayan psikologlar hiçbir şey yapamazlar, hastanede çalışamazlar, danışan göremezler...SHÇEK’te çalışan psikologlar daha idareci (nöbette kalma, ihtiyaçları giderme gibi) konumda çalışıyor ve kurumlarda çok fazla istismarlar oluyor. Personele eğitim gibi bir şey yok. çok çalışıyor ve az maaş alıyorlar.” Bunun yanı sıra yapılan hiçbir şeyin yasal olmamasının en önemli sorunları olduğunu anlatmıştır: “Asıl sorun bu olduğu için yapılanların altından bu çıkıyor. Başınıza bir sürü şey gelebilir. Yani kaçak çalışıyorsunuz.” Psikologların tek başına klinik alanda çalışamadığının da altını çizen görüşmeci bu konuda; “Mesleki yasam yok çünkü. Kendimizi bir şekilde devlete varlığımızı kabul ettirmemiz gerekiyor; çünkü yapılan hiçbir şeyin yasal bir karşılığı sözkonusu değil. Meslek örgütü olmayan çok az kurumlardan biriyiz neden olmadığını hala anlamıyorum.”

Bir başka görüşmeci SHÇEK’te çalışan psikologlar hakkında; “Rehabilitasyon merkezlerinde psikologların özel eğitimci gibi çalışıyor olması da ayrı bir konu. Çoğu insan maalesef; özel eğitimle ilgili bizim lisans eğitimimizde hiçbir şey yoktur; hiçbir fikri yoktur,

sizden fazla bir bilgisi de yoktur bir psikologun. Fakat oraya alındığı zaman ‘psikolog değil mi? Yapar.’ düşüncesiyle derslere de sokuluyor.” demiştir.

Devlet hastanesinde çalışan bir görüşmeci, hastanede psikologların iş tanımının olmaması, bu sebeple hastanede kendi yerini, konumunu idrak edememiş olduğunu, bunun yanı sıra hastaneye gelen hastaların da bir psikolog ne iş yapar, nasıl çalışır, ne işe yarar konusunda bir fikirleri olmadığını belirtmiştir. Hastanede psikologun konusunda şunları söylemiştir:

“Aslında biz çok arada kalmış bir meslek grubuyuz. Staj yaptığımız yer neresi, psikiyatri aslında. Ben burada ne yapabilirim’i arıyorsunuz aslında ve çok rol modeli alacak birisi de yok. Çünkü bir devlet hastanesinde ya da özel hastanede çalışan psikolog oranına baktığımızda çok belli belirsiz, yani bir kişi varsa da almıştır hani yıllardır oradadır kadrolu şekilde zaten yeni birisi de almıyordur büyük çoğunluğunda. O yüzden konuşup fikir alabileceğiniz burada bir psikolog ne iş yapar diye, böyle bir şey yok. Çoğu zaman, şu anda ben hastanede çalışıyorum, stajyerler geldiği zaman bir bilgi açığıyla ‘Ben ne yapabilirim, bu nasıl acaba?’ diye konuşmak istiyorlar, ben elimden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyorum, çünkü biliyorum hakikaten sorabileceği kimse yok.”

Sürekli bir eğitim almak, kendinizi geliştirmek durumda bırakılıyor bir anlamda. Çünkü kişisel olarak yaptıkları mesleği şartları olabildiğince zorlayarak hakkıyla yapmaya çalışıyor birçok psikolog. Bunun için eğitim almak zorundaysanız alıyorsunuz. Yaptığınız iş bazen engelli bir çocuğun zekası hakkında karar verme, rapor yazma olabilir ya da ruhsal olarak problem yaşayan insanlarla ilgili gibi bir insanın hayatını tümüne etki edeceği bir iş yaptığınızı bilerek yapmak durumdasınız. Bu konuyla ilgili bir görüşmecimizin söylediği:

“Günde 20-30 arasında değişen hastalar almaya başlamışlar. Hatta bu rakamların bile çok olduğunu bir testin süresi 30 dakika ve günde 6 zeka testi yapılabilir; bununla ilgili de dernekten bilgi istemiş. Çünkü bir insanın zekasına karar veriyorsunuz ve bunun çalakalem gibi bir durum sözkonusu olmamalı, zihinsel engellinin ne boyutlarda, ilerleme olup olmadığını gibi çok hassas konularda hızlı ve doğru karar almanın ne kadar sağlıklı olduğunu bir düşünmek gerektiğini belirtti. Çünkü verilecek eğitimin, muamelenin ona göre belirleneceği bir durum sözkonusu. Sınır koymaya “çalışarak” makine gibi zeka testi yaptıklarını ve yaptıkları testlerle araçların güvenilirliğine, geçerliliğine güvenmediğini inanmadığını belirtti.”(bu daha da kısaltarak anlatacağım. Sadece tam olarak ne dediğini hatırlamak için koydum.)

Özellikle son zamanlarda sayısı gittikçe artan rehabilitasyon merkezlerinde kar üzerinden çalışma sistemi güdüldüğü için bu durum çocukların sağlığının çoğu kez göz ardı edildiğini çok net olarak ortaya koymuş durumda. Yap-işlet modeliyle çalışan rehabilitasyon merkezleri çocuk başına her ay devletten verilen ders sayısına göre para almaktadırlar. Bu paranın devamı içinde 6 ayda bir verilen ki bu rapor 3 milyon engelli olduğunu söylenen İstanbul’da 3

hastanenin veriyor olması da ayrıca bir tartışma konusudur. Ayrıca bu raporu veren hastanelerde gerekli kadrosu olan psikologların ya olmaması ya da az sayıda olması daha da vahim sonuçlara neden olmaktadır. Çünkü şöyle bir durum söz konusu; rehabilitasyon merkezlerinin özelleştirilmesiyle birlikte yakın zamanlarda sayıları çok artmıştır. Bir görüşmecimizin deyişiyle para alabilmek için “çocuk avına çıkmış” durumdadır. Ve mutlaka kurum içerisinde psikolog çalışmak zorundadır. Hastanelerde bunun raporu alınması konusunda yaşanan usulsüzlüklerden bahsetmek gerekiyor. Psikologların randevu verdikleri deftere hemşirelerin aralara kişiler yazması mı ya da doktorların tanıdıkları ya da birlikte çalıştıkları kurumlar için öne alınması için ricalar bulunmaları mı gibi birçok etik konusunun sorgulanabileceği bir alan açıyor bize. Burada belirtmek istediğim bir önemli toplumsal vurgu olması açısından; zeka testlerinin ne kadar geçerli ve güvenilir olduğunu konuşurken bir görüşmecimizin anlattığı şu anekdot sistemin ne kadar sorunlu bir yapıya sahip olduğunu göstergesi sayılabilir: “Kürtçe konuşan ve Türkçe bilmeyen bir çocuğa Türkçe zeka testi yapmak ne kadar doğru ve güvenilir bilgi verebilir ki. Kendisi dernek üzerinden Kürtçe bilen psikologlarla iletişime geçip geçici çözümler bulunmuş; ama hastane içerisinden buna çözüm bulmak çok zor.”

Mekana Özgünlüğü: İstanbul’da Psikolog Olmak

Her mesleğin olduğu için psikologluk mesleğinin İstanbul’a özgünlüğü kısmı araştırma sırasında tespit edilmiştir. Burada özellikle alıntılara girmeden öncelikle biraz müşterinin/danışanın/hastanın profilinden bahsetmek gerekmektedir. Toplum içinde “ruh sağlığı pahalı bir tüketim” olarak görülmekte ve bunun için bir psikologa gitmek lüks bir şey olarak değerlendirilmektedir. Aslında araştırma sırasında mekan kullanımı açısından bunu doğrulayan bir tabloyla karşılaşmıştır. Özellikle danışmanlık merkezlerin bulunduğu yerler üzerinden böyle bir değerlendirme yapabilmektedir. Etiler, Maslak, Nişantaşı, Bebek, Ortaköy, Gümüşsuyu, Bağdat Caddesinde konumlandıkları görülmüştür. Bu da bir anlamda hizmet ürettikleri insanlara yakın olması açısından dikkat çekicidir. Gelen insanların ya da danışanların ya da müşterilerin genel olarak “gündelik mutsuzluklar” üzerini konuştuklarından bahsetmişlerdir. Bir de terapi ücretleri 50-450 lira arasından değişmektedir. Çalışma alanlarıyla ilgili bilgi vermek gerekirse; girişte de belirttiğim gibi psikologların doğrudan kendilerine ait odaları yok. Danışmanlık merkezlerinde, belediyede ve askeri hastanede terapilerin yapıldığı ayrı odalar bulunmakta; SHÇEK’te, hastanelerde psikologun terapi yaptığı sırada ya da testin uygulandığında birden kapının açılıp; “Pardon, ... Doktorun nerde olduğunu biliyor musunuz?” diye sorarak çokça bölündüğünü ya da yapılacak inşaat

faaliyetlerinden dolayı oluşan ses ya da cam silen kişinin terapisinin ortasında camı tıklatıp saati sorması gibi o anda terapiyi ya da testi gidişatını altüst eden olaylarla karşıladığını belirttiler psikologlarımız. Terapi ya da test yapılan ortamın olabildiğince sade, sessiz ve sakin olması gerekiyor. Ayrıca mutlaka odalarını paylaştıkları mesai arkadaşları oluyor. Aynı anda terapi yaptıkları ya da test uyguladıkları zaman her şeyin birbirine karıştığını o terapi ya da teste çok bir şey bekleyemediklerini de sözlerine ekledi birçoğu.

Sayılan bu kadar olumsuzluklara rağmen psikologların mesleki deformasyonlarını bir anlamda kıran, terapi de karşılaştıkları çıkmazları ve kendi içlerindeki sarsıntıları, çelişkileri, dönüşümleri, değişimleri görmelerini sağlayan bir hizmet satın alıyorlar psikologlar. Bu bir anlamda da deneyim aktarımı da diyebiliriz. Süpervizörlük. Burada kendilerinden daha deneyimli bir psikologla terapi yaparak kendi içlerinde yaşadıkları sıkıntıları, çıkmazları aşmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Örgütlülük

Bu alan içinde Türk psikologlar derneği dışında alternatif bir örgütlenme biçimi görülmüştür. Türk psikologlar derneği ile ilgili olarak şu görüşler dile getirilmiştir:

“(…)Bizim meslek yasamız için mücadele etmesini beklemek olmaz, bir meslek/oda talebiyle gideceğiz. Şimdi bu imkansız olunca ve Türk Psikologlar Derneği de meslek yasası için mücadeleyi lobiciliğe indirgeyince gerçek anlamda meslek mücadelesi veremiyorsunuz. Bu en temel sıkıntı; meslek odamızın ve meslek yasamızın olmaması haklarımız için mücadele edecek. Onun dışında zaten sözleşmeli çalıştırılma, taşeron firmalara bağlı olarak çalıştırma, psikolojiyle alakası olmayan tamamen kar odaklı kişilerin müdürlüğümüzü yapıyor olması durumu daha da vahim kılıyor.”

“(…)Türk Psikologlar derneği var. Dernek doğru dürüst çalışmıyor ve sendikanın onun haklarını koruduğunu söyledi. Genel olarak zayıf kaldığından bahsetti.”

“(…)Türkiye Psikologlar Derneği’ne üyeydim ama ne zamandır parasını ödemiyorum onun da pek bir faydası dokunmuyor çünkü.”

“(…)Türk Psikologlar Derneğinin kendilerine ne kadar sahip çıktıklarının da çok tartışmalıdır.”

Ayrıca görüşülen psikologlar çalıştıkları kurumlarda sendikalara ya da stklara üye olduklarını belirtmişlerdir. Kısaca Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneğinden bahsetmek gerekirse; derneğin kuruluşu; 2009 yılında aynı üniversite ve bölümdeki arkadaşlarıyla toplanıp psikolojiyi nerden nasıl tutabiliriz, kendimize nasıl bir yol bulabiliriz, psikologların hayatları nasıl daha iyi olabilir, psikoloji akımları ile ilgili tartışmalar yapılırken aynı zamanda bu tartışma grubuna katılanların sayısı artmaya başlamış ve bu grubun ortak noktasını şöyle

belirtiyorlar: psikoloji de toplumsal söylemin daha iyi olması gerektiği sonucuna varıldığından söz edilmiştir. Teori söyleminin daha toplumsal olmasına yönelik ve psikolojinin politikliğe gitmesine yönelik eleştirilerin altı çizilmiş. Bunlar üzerinde eleştirel akıma ait okumalar yapılmış ve tartışmalar yapmışlar. Bu tartışma alanın kendileri için çok faydalı ve iyi olduğunu bunlarla birlikte psikologları dünyasına tanık olma ve müdahale etme gibi şanslarını olduğunu belirttiler.

Sonuç olarak söz edilen noktalar üzerinden toparlanırsa; kentin haleti ruhiyesini koruyan meslek grubu olarak görülen psikologların aslında şu anda bir çok mesleğin karşılaştığı sorunlarla nasıl iç içe olduğunu görülmüştür. Bu araştırma bu anlamda toplumsal yargıların kırılmasına ve meslekler arası dayanışmalarla birlikte sorunların kolektif olarak çözümler üretilebileceğine dair bir umut ışığı vermiştir.